

Голові разової спеціалізованої вченої ради
з присудження ступеня доктора філософії
у Кам'янець-Подільському національному
університеті імені Івана Огісика
доктору філологічних наук, професору
КЕБІ Олександру Володимировичу

РЕЦЕНЗІЯ

**рецензента доктора філологічних наук, професора, професора кафедри
історії української літератури та компаративістики
Кам'янець-Подільського національного університету
імені Івана Огісика**

РАРИЦЬКОГО Олега Анатолійовича

**на дисертаційну роботу «Архітектоніко-семантична трансформація
тексту: прийом стирання (erasure) в літературі формальних обмежень»**

ГНАТЕНКА Сергія Олександровича,

представлену на здобуття ступеня доктора філософії

з галузі знань 03 Гуманітарні науки

за спеціальністю 035 Філологія

Актуальність теми дисертаційної роботи. Рецензована дисертація Сергія Гнатенка «Архітектоніко-семантична трансформація тексту: прийом стирання (erasure) в літературі формальних обмежень» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія характеризується актуальністю досліджуваної проблеми в межах вивчення експериментального письменства. Сучасний світовий літературний поступ вимагає особливо оперативного осмислення з огляду на нові цифрові сфери розповсюдження творів, їх активізацію в соціальних мережах. Запропоноване дослідження цілком відповідає цьому запиту. Актуальність дослідження посилюється завдяки різноплановості аналізу, зокрема

вивченню архітектоніко-семантичних трансформацій постмодерних текстів літератури формальних обмежень, створених із застосуванням прийому стирання в різні етапи його розвитку. Уважасмо важливим внеском дослідження запропоновані переклади уривків текстів, раніше недоступних україномовному читачеві, включаючи зразки з творів Рональда Джонсона, Тома Філіпса, Джен Бервін, Джонатана Сафрана Фоера, Мері Руфл, Джанет Холмс та ін. Актуальність дослідження також зумовлена спробою вивчення витоків і передумов становлення прийому стирання в літературі формальних обмежень.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Обґрунтованість і достовірність наукових результатів та висновків, одержаних у дисертаційній роботі, забезпечені використанням відповідного комплексу методів, вичерпним аналізом теоретичних праць вітчизняних і зарубіжних авторів з проблематики дослідження, обробкою достатнього для обґрунтованих висновків текстового масиву, що містить дев'ять книг, витворених завдяки прийому стирання, і дев'ять відповідних гіпотекстів. Особливо вдалим є детальне порівняльне дослідження архітектонічних трансформацій за послідовного співставлення гіпотекстів і новотекстів. Сформульовані результати і висновки дисертації не суперечать фундаментальним результатам опрацьованих літературних джерел та є їхнім логічним продовженням.

Наукова новизна одержаних результатів є беззаперечною й полягає в тому, що тексти, створені із застосуванням прийому стирання, уперше в українському літературознавстві розглянуті систематично у межах літератури формальних обмежень. Також вона посилюється запропонованою методикою вивчення архітектоніко-семантичної трансформації текстів шляхом вилучення значного обсягу тексту-попередника у сполученні зі збагаченням смислової палітри й ускладненням рецепції новоствореного тексту шляхом багатопланової гри з реципієнтом, сформованої шляхом накладання автором на новотвір добровільно визначених обмежень. До

наукової новизни дисертації Сергія Гнатенка також належить розгляд цих творів із точки зору гіпертекстуальності, унікальних виявів гіпертекстуальності, мультимедійності.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що її результати можуть бути використані для підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 035 Філологія. Вони також сприятимуть розробленню теоретичних і практичних курсів зі вступу до літературознавства, теорії літератури, історії української літератури, програм вибіркових дисциплін, зорієнтованих на вивчення прийому стирання в літературі формальних обмежень. Матеріали дослідження можуть бути використані для написання наукових і кваліфікаційних робіт різних рівнів.

Наукові праці, які відображають результати дисертації. Результати дисертаційного дослідження С. Гнатенка оприлюднено в семи публікаціях, із яких чотири опубліковано у фахових виданнях України (категорія Б). Три з цих статей вийшли друком у співавторстві, але внесок роботи дисертанта складає в них 80 %. Також дві публікації засвідчують апробацію матеріалів дисертації, а одна, видана у закордонному виданні, додатково відображає наукові результати дисертації.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Після аналізу рецензентом тексту дисертації відзначається *дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності* в повному обсязі.

Загальна оцінка дисертації. Особистий внесок дисертанта у вивчення прийому стирання в літературі формальних обмежень є вагомим і цілком новаторським. Численні наукові положення дисертації розглядалися в українському літературознавстві вперше, до вітчизняного наукового обігу уведено поняття прийому стирання й визначено його особливості в контексті літератури формальних обмежень. Дисертант уточнив поняття архітекτονіки, визначив співвідношення понять гіпотексту й повотексту в межах застосування прийому стирання. Самостійним внеском автора праці є комплексне й багатопланове дослідження архітектоніко-семантичної

трансформації текстів літератури формальних обмежень, створених із застосуванням прийому стирання.

Здобувач показав високий рівень теоретичної підготовки. Дисертація містить глибокий і достатньо вичерпний аналіз публікацій з тематики дослідження та систематизацію джерел, які вперше уведено до вітчизняного наукового обігу. Для отримання вагомих і доказових висновків щодо особливостей і функціонування прийому стирання дисертант удався до цілісного й системного вивчення текстів, витворених із його застосуванням. У праці було розроблено вдалу комплексну методологію дослідження, яка сполучає значну низку різнорідних методів. У роботі запропоновано деякі вартісні спостереження щодо літератури постмодернізму, зокрема деавтоматизації слова й ролі нового й традиційного в постмодерних текстах.

Апробація результатів дослідження здійснювалася у формі доповідей і виступів на дев'яти конференціях різних рівнів: міжнародних, закордонних, регіональних (зокрема конференціях викладачів, докторантів і аспірантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка за підсумками науково-дослідної роботи та конференціях молодих вчених).

Дисертація написана граматично й стилістично правильною. Матеріал викладено логічно, послідовно й обґрунтовано.

Однак попри цілком вагомні результати дослідження, окремі положення потребують роз'яснення:

У роботі запропоновано розлогий екскурс у становлення поняття архітектоніки, що є цілком виправдано, але перехід до наступних теоретичних викладок є недостатньо плавним попри структурну цілісність роботи.

Дисертант вдало визначає риси гіпертекстуальності й інтертекстуальності текстів, створених із застосуванням прийому стирання, але доречним, на нашу думку, є поглиблення мультимедійного аспекту дослідження, який визначається в роботі оказіонально.

– Здобувач опрацював значний обсяг текстового матеріалу, що є безперечно сильною стороною дослідження, але наведено лише фрагментарний переклад уривків текстів.

– На нашу думку, подальшого визначення потребус поняття прецедентного тексту у протиставленні з маловідомим.

– У роботі присутні незначні стилістичні недоречності, які не впливають на загальну якість викладу матеріалу.

Отже, дисертація Сергія Олександровича ГНАТЕНКА на тему: «Архітектоніко-семантична трансформація тексту: прийом стирання (erasure) в літературі формальних обмежень» відповідає спеціальності 035 Філологія, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету міністрів України №341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р., а її автор, Сергій Олександрович ГНАТЕНКО, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 035 Філологія.

Рецензент –

доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри історії української літератури
та компаративістики

Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка

 Олег РАРИЦЬКИЙ

